
Millora de la museïtzació del recinte emmurallat del Castell de la Santa Creu. Fase 2.

Memòria Tècnica

AJUNTAMENT DE CALAFELL

MILLORA DE LA MUSEÏTZACIÓ DEL RECINTE EMMURALLAT DEL CASTELL DE LA SANTA CREU.

MEMÒRIA DE CONDICIONS TÈCNIQUES

0. DESCRIPCIÓ ABREUJADA DE L'ACTUACIÓ	3
1. INTERIOR DE L'ESGLÉSIA	6
1.1 <i>Audiovisual Dinàmic: Una Església Romànica</i>	7
1.2 <i>Audiovisual de petit format: El Rector Trapella que Sabia Pintar!</i>	23
2. EXTERIOR DE L'ESGLÉSIA.....	25
2.1 <i>Sistemes ATI i APP</i>	26
2.2 <i>Atrezzo exterior</i>	41
2.3 <i>Elements complementaris: recepció i cisterna</i>	45
2.4 <i>Reformulació dels plafons i tòtems existents</i>	46
ANNEXOS	47

0. DESCRIPCIÓ ABREUJADA DE L'ACTUACIÓ

El Castell de la Santa Creu va ser objecte d'una intervenció museogràfica que es va inaugurar a principis de l'any 2014. És a partir d'aquest any quan, en aquest element patrimonial, observem a les estadístiques de visitants **un notable augment de públic** respecte als anys previs, amb la excepció de l'any 2017, on s'aprecia una cert descens de visites. Al darrer trienni hem cregut convenient **potenciar aquesta acció** prevista al Programa d'Intervenció del Pla de Barris **ampliant i millorant les intervencions realitzades**, amb la senyalització d'un itinerari que ressalta llocs d'interès, per conèixer el patrimoni existent al nucli antic i l'adequació de la ruta d'Al-Mansur i d'altres elements, amb la finalitat d'integrar aquests aspectes **en un relat unitari amb el mateix criteri museogràfic**.

La millora prevista es realitzaria a través de **nous recursos museogràfics** que complementin els que varen ser instal·lats a la darrera intervenció o, en cas necessari, per raó de coherència de continguts o millora conceptual, substituir o treure alguns dels elements actuals per assolir l'esmentat objectiu de relat unitari.

La raó principal d'aquests recursos, és que aquests funcionin per una banda com a **major reclam de visitants al Castell** en tant que és el principal element turístic que contribueix, indirectament, a la dinamització del nucli històric de Calafell i per l'altra, mostrar llocs d'interès a través d'un **itinerari**. En la present memòria preveiem sistemes que dotarien al Castell i al seu entorn, d'elements atractius que estimularien la visita i n'enriquieren l'enfocament didàctic, més enllà, com passa actualment en molts casos, de ser un element patrimonial catalogat com a BCIN on el visitant gaudeix d'unes excel·lents vistes panoràmiques com a única experiència. En aquest sentit, per a revertir aquest fet, volem proposar una actuació que:

- A) Susciti interès i curiositat en el visitant, local o foraster, per visitar el Castell.*
- B) Enriqueixi el relat sobre la història del Castell i els seus entorns.*

INTRAMURS

Per assolir aquests objectius, l'actuació *intramurs* es duria a terme en **tres eixos espacials definits**: l'interior de l'església, l'exterior de l'església (intramurs) i la cisterna. Els recursos projectats contemplen l'ús de **noves tecnologies** aplicades al patrimoni i alhora, una museografia de perfil més tradicional, però visualment **vistosa, didàctica, atractiva i que contempla la interacció del visitant en algunes propostes**, fent de tot **plegat una experiència de turisme cultural interessant per a diferents perfils de visitant**.

La proposta a l'interior de l'església contempla la instal·lació d'un **audiovisual dinàmic** i un **audiovisual de petit format**. A l'exterior, es preveuen quatre intervencions específiques: la instal·lació de 10 estacions museogràfiques amb sistema ATI, la creació d'una APP amb continguts de realitat augmentada, la reformulació dels plafons del 2014 i la instal·lació d'atrezzo per a exterior, principalment figures de fibra de vidre blanca a escala real i estructures metàl·liques amb rèpliques d'objectes d'època.

Per aquest motiu, es fa imprescindible que els responsables dels treballs d'execució comptin en el seu equip amb experts en projectes audiovisuals multimèdia, aplicacions de realitat augmentada al patrimoni històric, historiadors per a assessorament, il·lustradors, traductors i, finalment, escultors que puguin plasmar de forma realista els models suggerits en el document.

Tanmateix es valorarà molt positivament que els responsables d'execució final del projecte disposin de certificacions en sistemes de gestió de la qualitat, molt especialment en relació a la eficiència energètica i a preservació del patrimoni històric, a partir dels estàndards ISO 9001, ISO 14001 o ISO 50001.

EXTRAMURS

A **extramurs**, l'actuació contemplaria la instal·lació de 10 estacions museogràfiques ATI que es concentrarien majoritàriament als voltants de la recepció i les plataformes situades a la part nord, al carrer de l'Aire. Una d'aquestes estacions farà referència a la ruta d'Al-Mansur.

Finalment, com a element de millora i de cara a presentar un relat coherent, es proposa emprar els tòtems d'acer corten que hi ha actualment per a senyalitzar un itinerari de 10 punts remarcant llocs d'interès al barri antic. En alguns casos, es mantindran al lloc actual, en altres seran emplaçats al lloc pertinent on està el punt d'interès. En tots ells, la informació es renovarà i tindrà un sentit unitari.

En tot cas, l'empresa adjudicatària haurà de redactar un PROJECTE EXECUTIU que desenvolupi el projecte bàsic amb el que se li ha adjudicat la intervenció.

1. INTERIOR DE L'ESGLÉSIA

Objectius específics:

- ✓ Aportar un relat museogràficament atractiu i didàctic sobre l'església del Castell i les restes pictòriques conservades d'estil romànic i gòtic.
- ✓ Introduir la figura de Ferrer i Bassa en el relat.

1.1. *Audiovisual Dinàmic: Una Església Romànica*

L'audiovisual dinàmic consisteix en que els visitants ressegueixin un recorregut automàtic per l'interior de l'església a través d'un guió locutat basat en textos de Climent Rollan, rector de Calafell al s.XVII, que també inclou imatges i so ambiental. Els visitants són conduïts als diferents espais (un total de sis) a través de focus de llum. És imprescindible que la resta de l'espai estigui a les fosques a fi de crear l'efecte ambiental. Es preveu que l'audiovisual, d'una **durada estimada de 9 minuts**, tingui locucions en 4 idiomes: català, castellà, anglès i francès. Per tal que el visitant pugui planificar la seva visita i per facilitar al personal del Castell la informació, es proposa que l'audiovisual dinàmic es vagi reproduint en diferents passis, monitoritzats pel personal de forma manual i no repetitivament, sense control, de forma automàtica (en bucle), atès que per estadística de procedència de visitants, les narracions en català i castellà seran les més utilitzades. Cada passi es fa en una llengua diferent.

Cada espai incorpora una escenografia pròpia, excepte els espais 4 i 6. És imprescindible que les temporitzacions siguin precises per tal que els espais s'activin en transicions ben coordinades que permetin seguir el relat de forma relaxada. Cal tenir en compte que al temple, de propietat eclesiàstica, hi tenen lloc celebracions religioses en dates concretes, fet que obliga a controlar l'activació de l'audiovisual de forma manual i controlada i a evitar en la mesura del possible, que els sistemes de cablejat, muntatge, etc. siguin excessivament invasius i que no facin nosa per a dur a terme les litúrgies religioses.

Necessitats tècniques genèriques:

- Hardware i software: equip informàtic, perifèrics i sistema de programació, per al desenvolupament narratiu de l'audiovisual
- Sistema de control i monitoratge (centraleta, botoneres, comandaments,...) per a manipulació del personal.
- Altaveus
- Llum freda
- Cablejats
- Enregistrament de locucions

- Producció d'imatge i so
- Cortines, plaques i/o sistemes per evitar entrada de llum exterior als espais mentre es projecta audiovisual

A continuació, proporcionem un **suggeriment de guió** a mode de referència per als continguts.

ESPAI 1: Introducció.

Cal crear unes estructures per a la paret sud de la nau, a les dues bandes per a instal·lar dos vidres espia de gran format, (aproximadament 2,5 metres d'alçada) per 3,5m (aproximadament) i deixar una petita porta per accedir a l'altra banda dels vidres per raons logístiques. Un projector situat sobre el grup de visitants mostra imatges sobre el vidre mentre sonen les locucions . A l'altra banda del mirall, calen focus de llum freda que il·luminaran, quan no es projectin imatges, una escenografia. La duració total de la narració d'aquest espai és de 139 segons aproximadament. És important que la part superior de la caixa estigui tapada, a fi efecte de crear l'atmosfera de forma satisfactòria impedit l'entrada de llum.

Necessitats tècniques:

- Pantalla de vidre espia de gran format
- Projector dirigit a vidre
- Estructura
- Altaveus
- Focus de llum freda
- Atrezzo d'interior i miralls per ampliar efecte
- Locucions en idiomes

TEXT	IMATGES	ESCENOGRAFIA	SO
<i>No és mon interès, estimats pelegrins, donar-me de docte ni de posseïdor de saviesa i no m'atreviria a explicar res d'aquesta parròquia si no fos perquè és molt poc el que es veu avui després de tants segles de lluites, destruccions i d'incúria dels homes. És aquesta necessitat de donar a conèixer els secrets que aquesta santa casa amaga el que m'ha impulsat de parlar-vos. M'haureu doncs de perdonar si el meu ingeni és pobre i si sóc poc docte (00:32)</i>	Imatges de Calafell, del barri medieval. Llibres de pergamí de l'arxiu parroquial, avui Arxiu Arquebisbal de Tarragona, en especial el llibre de Climent Rollan		
<i>El meu nom és Climent Rollan, indigne rector d'aquesta església parroquial; sóc natural de Ripoll, en el bisbat de Vic i he vingut a ocupar-me d'aquest ramat d'ovelles del Senyor des de tal dia com avui, de l'any de Déu de 1677 (00:17)</i>	Imatges de la portalada romànica de Ripoll		
<i>En aquesta parròquia, a dia d'avui hi habiten 26 famílies,</i>	Imatges de la capella romànica de Segur, mar i sorral amb els	Escenografia de cens i primícia: Saca de cereal; tines d'oli;	

<i>que paguen delme de fruits al Sr.Desbosch i de Sant Vicens, encara que no totes viuen aquí ja que n'hi ha a la quadra de Segur, propietat de Carles, Baró de Llupià, al mas de la Mel, a les barraques dels pescadors; també viu gent al lloc de Montpaó, amb la casa del Romeu i la Graiera, on hi ha la casa gran dels Mainer. Són gairebé 150 ànimes per les que s'ha de vetllar que no s'esgarriïn (00:33)</i>	madalers (Les Madrigueres). Imatge de Montpaó, Mas Romeu.	pernils i botifarres, alls, portadora de vi, pomes, peres, capons morts,...	
<i>Tots i cada un d'aquests parroquians, tant els de la Quadra de Segur com los dels altres indrets del terme del Castell de Calafell, me paguen primícia com a rector que sóc de l'església; així, de blat i mestall se paga de cada 14 quarteres, una al Delme del Senyor del castell, i 4 quartans al reverent rector; de vi se paga de trenta tres càrregues que surten de la vinya, tres són pel Delme i una pel rector; els alls</i>		Imatges de sacs amb miralls que produeixen una sensació de gran quantitat	

<i>paguen primícia sols al rector, un forc de cada 34 i així com diuen les Sagrades escriptures se dóna al Cèsar el que és del Cèsar i a Déu el que és de Déu (00:38)</i>			
<i>I tot això ho explico sempre als pelegrins d'aquest santuari, perquè sàpiguen que el deure de donar la primícia a l'església de Déu és sagrat i obliga a tothom pels segles dels segles i que en aquest lloc es fa de temps immemorial com ara us mostraré si em seguïu (00:19)</i>	Imatges del Castell		

ESPAI 2: Sepultures antropomorfes

El grup es gira vers el mur contrari i s'apropa a les sepultures antropomorfes, on hi ha escenografia de cadàvers embolicats amb llençols o d'esquelets, que es van apagant i condueixen a la gent per l'absis secundari.

On estan situades les tombes, cal il·luminar l'escenografia amb llum freda. Des dels altaveus sona la locució corresponent amb el *Dies irae* de fons que es va difuminant a mesura que es produeix la transició a l'Espai 3.

Necessitats tècniques:

- Escenografia indicada
- Llum freda il·luminant tombes
- Altaveus
- Arxiu de so *Dies irae*
- Locucions en idiomes

TEXT	IMATGES	ESCENOGRAFIA	SO
<i>Sota els vostres peus reposen els cossos de tots aquells que ens van precedir i van entrar a la Jerusalem Celestial que no és altra cosa que el Cel. Sota els peus els teniu, amb les tombes retallades a les roques, al costat dels murs del temple de Déu, fa segles que reposen en pau, des de l'any mil, tot esperant la resurrecció al dia del judici (00:21)</i>		Tombes antropomorfes i enterrament amb ficticis amb túnica mortuòria	<i>Dies irae</i>

ESPAI 3: Judici de Déu pels albat

Cal instal·lar un vidre espia amb una estructura al nivell del terra on estan els visitants. Un projector situat a l'arcada emet imatges en picat al vidre. S'hi veu al fons, sota el vidre, un bocoi de fusta on sembla que hi ha aigua i on suren els cadàvers de dos infants. Els personatges que hi apareixen són imatges projectades.

Necessitats tècniques:

- Estructura amb vidre espia
- Creació d'imatges
- Projector dirigit a vidre
- Llum freda
- Altaveus
- Atrezzo per escenografia (bocoi de fusta, aigua, infants...)
- Locucions en idiomes
- Música cortesana medieval
- Creació de material (dibuixos...)

TEXT	IMATGES	ESCENOGRAFIA	SO
<i>Poques memòries i escriptures he trobat en l'arxiu d'esta parròquia d'aquells temps tant reculats i antics: diuen però els més vells d'aquest lloc que fa molts segles hi va haver aquí una disputa entre els vescomtes de Barcelona i l'abat de Sant Cugat del Vallès per veure de qui era aquest castell i terme</i>	Palau comtal de Barcelona, Sant Cugat; monjos benedictins		
<i>I com que no van arribar a cap acord, els jutges, que eren el comte i la comtessa, van decidir fer un judici de Déu pels albats, és a dir, que sigues Déu qui donés la raó a un o a l'altre</i>	Pantocràtor sobre terra de vidre		Música cortesana medieval
<i>D'aquesta forma, els vescomtes van portar un infant recent mort i l'abat de Sant Cugat un altre i els dos van ser dipositats dins d'una bota plena d'aigua; aquell de qui l'albat surés, seria a qui</i>		Dipòsit d'aigua i dues criatures sostingudes en els braços, un de guerrer i un de monjo	Música cortesana medieval

<i>Déu donaria la raó</i>			
<i>I Déu va fer que els dos quedessin entremig de les aigües, per la qual cosa, el terme va ser partit en dos; una part va ser pel sagrat convent de Sant Cugat i aquest part d'aquí on ara estem, pel senyors seculars i des d'aleshores el senyor directe és un descendent d'aquells primers nobles</i>		Escena de flotació dels infants	Música cortesana
<i>D'històries com aquesta n'està ple tant el temple com el castell... D'aquella època llunyana us en puc ensenyar moltes encara si em seguïu...(01:20)</i>	Projecció sobre vidre del territori en disputa		

ESPAI 4. La Cripta

El grup és conduït davant de la Cripta de la marededeu de la Cova, que s'il·lumina amb un focus potent. No hi ha escenografia atès que és un lloc de culte.

Necessitats tècniques:

- Locucions en idiomes
- Altaveus
- Focus potent de llum freda

TEXT	IMATGES	ESCENOGRAFIA	SO
<i>Aquí, ara us he de parlar de la Verge de la Cova, que segons l'antiga tradició és una imatge trobada en dita església de Calafell a la capella on avui habita que sembla una cova...</i>		Llum sobre la cripta (entrada)	
<i>És una imatge preciosíssima i d'una particular devoció en tots els pobles veïns; són infinites les gràcies, favors i mercès que d'ella n'obtenen els feligresos (00:23)</i>		Llum sobre la cripta (entrada)	

ESPAI 5: La Marededeu de la Cova

Els visitants s'han de girar perquè s'il·lumina la seva esquena. Mirant a la paret nord, es troben imatges rere un vidre espia il·luminat amb focus de llum freda per l'altra banda. El vidre s'emmarca dins una estructura similar a la descrita a l'Espai 1 (de fet, només són separades pel mur de l'arcada gòtica). L'interior de l'estructura, a l'altra banda del vidre, ha de tenir sostre tapat per evitar entrada de llum i crear atmosfera apropiada. Allà, s'il·lumina una escenografia per fases, seguint el ritme de la locució, amb els Goigs de la marededeu de la Cova de fons. La imatge de la marededeu s'il·lumina en dues fases. A la primera, en pla curt amb uns quants ciris i ofrenes al voltant. A la segona, la il·luminació ha de mostrar la imatge de la marededeu envoltada de més ciris i ofrenes.

Necessitats tècniques:

- Vidre espia de mur a mur
- Estructura per emmarcar vidre
- 4 focus de llum freda. Tres a terra, un al sostre.
- Locucions en idiomes
- Creació d'atrezzo
- Enregistrament dels Goigs de la marededeu cantat pel Cor-Orfeó Calafellenc

TEXT	IMATGES	ESCENOGRAFIA	SO
<i>Així ho diuen els del Vendrell que davant de cada calamitat venen a pregar</i>		Marededeu de la Cova envoltada de ciris i ofrenes	Goigs de la marededeu
<i>I ho proclamen els de Bellvei, Creixell i Roda: ella ha fet prodigis fent tornar a casa a nois que havien estat segrestats per pirates</i>		Un exvot de naus pirates. Indumentària turca...	Goigs de la marededeu
<i>Deslliurant a molta gent de les desgràcies que porta el pas de soldats, que roben i maten sense pietat, i la invocació de la marededeu de la Cova ha bastat per deslliurar-los</i>		Un exvot de soldats. Armes, armadures,...	Goigs de la marededeu
<i>I les dones de Vilanova de Cubelles i la Geltrú, que venen en pelegrinació com tots vosaltres per implorar tenir fills.</i>		Marededeu de la Cova envoltada de molts més ciris i ofrenes	Goigs de la marededeu
<i>La seva festa principal és el dia de la Candelera, el 2 de febrer de cada any, quan se canten los goigs de la Cova (00:40)</i>		Tota l'escenografia s'encén rere el vidre espia	Goigs de la marededeu

ESPAI 6: Les Pintures de l'Absis

L'experiència conclou amb un breu audiovisual d'uns **3 minuts de duració aproximadament**, que tractarà sobre l'evolució de la sinòpia i proposant una restitució hipotètica dels frescos basada en paral·lels com les pintures de la capella del Sant Sepulcre d'Olèrdola i altres del romànic català. L'audiovisual es mostrarà en una pantalla d'alta definició (o similar), que quedarà instal·lada al nínxol de la paret de la nau que queda més proper a l'absis. La pantalla ha de ser el més gran possible en relació al nínxol i quedarà protegida per un vidre. Una llum freda il·luminarà l'absis i les pintures de forma que la il·luminació sigui respectuosa amb les imprimacions. Acte seguit es reproduïx l'audiovisual en pantalla (situada al costat esquerra de l'entrada a la cripta, a tocar de l'absis) orientada als visitants per tal que puguin contemplar les restes conservades i alhora fixar-se en l'audiovisual. En acabar un canó de llum il·luminarà el camí a la sortida i obertura de portes.

Necessitats tècniques:

- Pantalla d'alta definició (4K-UHD o similar)
- 2 focus de llum freda
- 1 canó de llum per sortida
- Estructura per encabir pantalla (amb rodes)
- Producció d'audiovisual: imatges detallades de l'absis, recreació del treball del pintor (pigments, tècnica del fresc,...amb primers plans), reproducció hipotètica final en dibuix, models d'Olèrdola i altres, locucions en idiomes, música medieval sacra de fons.

TEXT	IMATGES	ESCENOGRAFIA	SO
<i>I si vosaltres caríssims peregrins estimeu les coses antigues encara podeu contemplar aquests estranys motius pintats dels nostres avantpassats</i>	Primers plans de detalls de les pintures	Llum sobre l'absis	Música medieval sacra

<i>Dibuixos i pintures que si avui són poc apreciats pels parroquians que habiten en aquest lloc i els volen tapar amb guix, és perquè voldrien tenir-ne de millors el dia que les pestes i les calamitats ens deixin de tormentar</i>	Primers plans de detalls de les pintures	Llum sobre l'absis	Música sacra	medieval
<i>Diuen los més vells que l'altar va ser pintat fa més de sis cents anys. Deien que el van fer pintar els avis dels nostres avis vers el primer mil·leni del naixement de Crist. Mireu si en fa de temps! Aquells rebesavis nostres no en sabien de pintar... Però va passar pel lloc de Calafell una colla de pintors; venien de les terres d'Olèrdola on havien pintat el temple que en diuen del Sant Sepulcre del Senyor; eren gent forastera, que no se'ls entenia quan parlaven. Però demanaven acolliment a canvi de pintar; i diu que volen gallines i un moltó i no sé quantes coses més; a canvi d'això ells pintarien l'església. No sé dir-vos res del reverent rector... Sols sé que els feligresos eren molt pobres, més que no pas nosaltres! Però es van avenir en lo tracte. Abans de començar els treballs, va tornar a ser beneït el temple i ells també, doncs havien de treballar en el Sagrat santuari</i>	Recreació dels processos; imatges frescos dels Sant Sepulcre d'Olèrdola	Llum sobre l'absis	Música sacra	medieval
<i>L'absis, abans de pintar-lo, el van enguixar tot, ben arrebossat fins que va quedar tot blanc. Després, amb carbonets van començar a traçar ratlles i a dividir els espais</i>	Procés preparació frescos	Llum sobre l'absis	Música sacra	medieval
<i>A dalt de tot hi van dibuixar una imatge de Crist assegut a lo trono celestial. I al seu costat hi havia quatre querubins, que quan jo vaig arribar aquí, no sé ben bé si eren els quatre evangelistes de l'Apocalipsi o només àngels i arcàngels. Entre les finestres hi van posar una escena que hi ha qui diu que és el benaurat Sant Pere conduint la barca de l'església, encara</i>	Procés preparació dels dibuixos; primers plans (amb efectes) dels dibuixos originals; recreació hipotètica	Llum sobre l'absis. Focus en figures alades i sanefes després	Música sacra	medieval

<i>que jo crec que és un àngel, i a l'altra banda tal vegada hi ha un dibuix de Jonàs, aquell que va viure al ventre de la balena...I a sota van dibuixar sanefes i cortines. Van estar-se tot un dia per fer el dibuix amb carbons...</i>	de l'aspecte original		
<i>Després van estar-se dos dies preparant els seus pots de pintura, que feia bo veure'ls tots tres –perquè diuen que van ser tres nois-amb mans de morter triturant els colors, el vermell, el carbó per fer el negre...; jo no sé que hi posaven però eren colors molt vius els que preparaven. Mireu que van estar-se dues jornades de sol a sol, sense parar</i>	Recreació preparació pigments i aplicació (primers plans)	Llum sobre l'absis	Soroll de morters, xafant pigments, barreja de colorants amb aigua, de peletes, etc...
<i>Al quart dia van dir que començarien a posar els colors damunt de les parets; ho barrejaven amb guix molt clar i escampaven una mà de color i abans que s'assequés, el que semblava el cap de colla, amb pinzells pintava el plec de les robes, les sanefes, els cossos, el cap, les mans o els ulls. Van començar pel sostre i van estar-se tres dies fent això. Al cap dels tres dies diuen que l'absis ja estava acabat. També van pintar la cripta i les parets i tot... però jo no ho he vist pintat perquè els clergues que em van precedir hi van construir altars al damunt</i>	Recreació de l'escena (pot ser amb tècniques d'animació)	Llums il·luminant els punts referits	Música medieval sacra
<i>A mi mai em van agradar aquestes pintures; semblaven ninots fets per criatures, com si els pintors forasters no fossin molt destres en el seu art... Poc abans de marxar de la parròquia, jo vaig fer-ho tapar tot perquè havien passat molts segles; el fum dels ciris ho havia fet malbé tot i, la veritat, no agradaven a ningú de la parròquia</i>	La imatge de l'absis recreat es va esvaint	S'apaguen lentament les llums de l'absis	Llum sobre l'absis
<i>I ara, amb l'esperança d'haver sadollat la set de conèixer amb la que heu entrat aquí, podeu sortir en pau i caminar dins els murs del castell, testimoni de tantes històries, de tantes lluites i</i>		S'il·lumina la sortida en acabar la locució i les llums de l'absis	

<i>de tants crims que jo ja no sabia explicar... però que si us hi fixeiu, anireu descobrint (03:07)</i>		s'apaguen	
--	--	-----------	--

1.2 Audiovisual de petit format: El Rector Trapella que Sabia Pintar!

Una segona actuació proposada per a l'interior de l'església és la producció d'un audiovisual de petit format (duració aproximada: 3 minuts) que s'ha de presentar com una mena de rondalla. L'audiovisual es reproduiria en una pantalla d'alta definició (4K UHD o similar) en moments concrets (visites guiades, cicles especials,...) com a recurs complementari i s'ubicaria sota les pintures del calvari, atribuïbles al pintor Ferrer Bassa. La reproducció no ha d'activar-se mentre dura l'audiovisual dinàmic i ha de poder monitoritzar-se des d'un comandament a distància o similar. La narració de l'audiovisual serà en català i ha d'haver l'opció de reproduir-lo amb subtítols en castellà, francès i anglès, com a recurs per a visites guiades en aquests idiomes. A continuació es presenta un **suggeriment de guió** a mode orientatiu. Necessitats tècniques:

- Producció de l'audiovisual: actors / figurants, narrador, localitzacions, traduccions, *atrezzo*,...
- Pantalla alta definició (4K UHD o similar) (50" mínim)
- Instal·lació pantalla
- 3 bancs (aproximadament 2,50m de llarg)

TEXT	IMATGES
<i>Aquesta història que explicaré no m'agrada gaire recordar-la i no estic segur que sigui veritat</i>	Narrador amb vestit de rector barroc
<i>En aquesta parròquia de Santa Creu de Calafell, fa molts segles hi va arribar un mossèn nou, molt jove, que segons deien havia nascut al castell de les Gunyoles del Penedès vers els anys vuitanta del segle tretzè</i>	Imatges de les Gunyoles... jove rector caminant amb un ase...
<i>Es va fer càrrec de la parròquia i jo crec que les pintures que hi havia a l'església, que ja feia més de dos segles que havien estat pintades, no li van agradar; A més, l'església l'havien engrandit feia poc i hi havia una part de les parets que deuria estar sense pintar encara;</i>	El rector mira les pintures romàniques de l'absis. Vista de la segona nau del Castell sense pintar

<i>El cert és que va dedicar-se a pintar les parets, doncs era molt manyós en l'art de pintar;</i>	Rector pintant les parets
<i>I jo no sé quines parets va pintar, però aquest calvari diuen que el va fer ell; però molt aviat es va saber que mantenia molta amistat amb Na Blanca, una noia que vivia aquí sota el castell i en va tenir dos fills i hi ha qui diu que en va tenir també una filla</i>	El calvari... El rector i na Blanca Els fills i la filla...
<i>Una vegada va venir el senyor bisbe a visitar la parròquia i assabentat del fet, li va imposar penes canòniques i molts diners que va haver de pagar i també li va dir que havia d'abandonar a na Blanca, doncs ell era clergue consagrat a Déu i a la Verge Maria</i>	Visita pastoral
	El rector es posa trist
<i>Mossèn Ferrer no sabem el que va pensar, però va marxar de la parròquia i d'ell no en saberen res més els feligresos; va prendre la noia i els fills i va fugir.</i>	S'escapen tots cinc de Calafell, castell avall
<i>Molt temps després van arribar notícies d'ell que havia assaltat a tres donzelles! Valga'm Déu, quin clergue! I també una altra vegada en Bernat de Fonollar li va haver d'incautar els bens, perquè havia causat greus danys a un altre home. No sabrem mai perquè ho feia; el mal esperit es va apoderar d'ell i de la seva ànima.</i>	Soroll de ganivets
<i>El cert és que diuen que va fugir a pintar a terres d'Itàlia i va arribar a les ciutats de Siena i de Florència, on en aquells anys hi havia els millors artistes del món! Hi deuria aprendre molt allà i tal vegada el Senyor es va apiadar de la seva ànima i el va perdonar, perquè va fer molt bones obres per les esglésies.</i>	Pintures florentines, imatges de Florència...
<i>I tan bé pintava que va tornar a terres catalanes; però s'havia convertit en un gran pintor, que va fer obra fins i tot pel Rei nostre senyor</i>	Període reial de Ferrer Bassa
<i>I d'ell us en parlaran les monges del reial monestir del convent de Pedralbes a prop de Barcelona, que els hi va fer una capella meravellosa que quan es contempla sembla que esteu a la bella Itàlia...</i>	Pintures de Pedralbes
<i>Déu el degué perdonar, però a Calafell no va tornar mai més... i ningú va saber si el que va fer fora d'aquí va ser veritat o mentides amb les que els homes volem amagar les nostres malifetes. I si tot això que us he explicat no fos cert del tot, m'haureu de</i>	El rector vell acaba el monòleg

<i>perdonar, perquè és propi dels homes equivocar-se: Errare humanum est!</i>	
---	--

2. EXTERIOR DE L'ESGLÉSIA

La implementació d'actuacions museogràfiques a l'exterior de l'església, mantenint els elements museogràfics existents actualment (excepte l'app, que ha quedat obsoleta) sempre que hi hagi coherència amb els elements nous, es basarà en **tres fórmules** conceptualment diferents però complementàries. La primera serà la instal·lació de **sistemes ATI** (Àudio, Text i Iconografia) a través de 20 estacions museogràfiques, 10 de les quals s'ubiquen dins del recinte fortificat i les 10 restants, a l'exterior, a la zona nord i est de la roca, al sector del Parc Arqueològic del carrer de l'Aire, on estan les plataformes i les sitges. En aquesta memòria, es detallaran conceptualment les estacions i els seus continguts. Tanmateix, respecte a la ubicació només detallarem els punts d'instal·lació de les 10 estacions corresponents a l'interior del recinte. Les ubicacions exteriors es detallaran a un projecte paral·lel.

El sistema ATI es basa en punts independents (estacions) un de l'altre, col·locats majoritàriament damunt les baranes de les passeres i les plataformes, dotats cada un d'ells d'una placa d'acer gravat, amb un text molt breu escrit en quatre idiomes (català, castellà, anglès i francès). Amb iconografia didàctica a base de dibuix lineal i una locució, en els mateixos quatre idiomes, activada des d'un sensor de curt abast i perceptible mitjançant micro-àudios.

La segona fórmula és la **creació d'una app** relacionada amb el contingut i que mostri textos complementaris i primordialment elements gràfics com ara fotografies antigues, dibuixos i recreacions virtuals (models 3D, realitat augmentada) d'espais del recorregut. L'aplicació ha d'estar disponible per a descàrrega gratuïta a sistemes Android com a iOS. Els continguts que proporcionem en aquest document estan a mode de **suggeriment per al guió**.

La tercera fórmula es basa en potenciar el concepte *d'open air museum* a intramurs amb la **instal·lació d'atrezzo figuratiu** i, en casos concrets, manipulable, a col·lació de fer més atractiva l'experiència d'aprenentatge del visitant a més d'enriquir visualment el contingut material del castell. Es complementaria amb dues maquetes didàctiques per a situar a l'entrada del recinte i una vitrina de seguretat que contingui restes arqueològiques originals.

2.1 Sistemes ATI i APP

El gruix dels continguts que es mostraran a l'actuació exterior seran a través de sistema ATI en 20 punts o estacions distribuïts equitativament tant intramurs (resseguint un recorregut circular) com extramurs (a la zona nord i est del castell, per l'àrea del Carrer de l'Aire). Els continguts es presenten de tres formes a les estacions:

- ✓ Àudio, a través de micro-altaveus
- ✓ Text escrit, gravat en placa d'acer
- ✓ Iconografia, gravada en placa d'acer.

La ubicació de les 10 estacions intramurs i extramurs es detalla als annexos.

Les estacions consisteixen en estructures metàl·liques amb plafons quadrangulars giratoris instal·lats a les baranes de les passeres, tant interiors com exteriors, i, en aquelles ubicacions on no hi hagi baranes, instal·lades en peanyes de ferro fixades al terra, quedant els plafons a una alçada aproximada d'1,50 metres respecte al terra, suficient per ser llegides com manipulades.

Cal que l'estructura del sistema sigui discreta en relació al volum, i sòlida. Cada plafó conté textos gravats en planxes d'acer i a cada cara es presentarà el text corresponent traduït en 4 idiomes (català, castellà, anglès i francès) de tal manera que l'usuari pugui seleccionar la cara amb l'idioma desitjat fent rotar amb les mans el plafó d'una manera senzilla. Per defecte, la cara de preferència serà la que conté el text en català, emprant un llast de plom en un dels angles –o sistema similar- a fi d'evitar mals usos com ara rotacions “en molinet”. La dimensió de les plaques ha de ser de 50 cm de llarg per 20 d'alçada aproximadament i, si l'espai ho fa possible, el text ha d'anar acompanyat d'un dibuix lineal o iconografia didàctica relacionada (en cas negatiu, es poden mostrar al sistema APP o trobar una altra solució d'emplaçament a la pròpia estructura).

L'estructura ha de contenir un caixó d'acer per instal·lar sensors de proximitat capaços d'activar, en un radi d'acció no més lluny del metre i mig de distància de l'usari, àudios en mp3 (o similar) enregistrats en targetes de memòria (o similar), d'una duració màxima de

30 segons / 1000 caràcters de text (amb espais inclosos). L'objectiu de les locucions és oferir informació destacable de forma senzilla i lúdica. Cada estació conté un arxiu d'àudio que s'activa automàticament en detectar el sensor l'aproximació d'un usuari. El so de l'àudio es reproduïx en microaltaveus orientats, amagats en el mateix caixó d'acer i les locucions estaran disponibles en els mateixos quatre idiomes dels textos escrits que es van reproduir en bucle. El volum s'ha d'ajustar de tal manera que el so de cada àudio sigui audible només en l'àrea on està ubicada l'estació a fi de no solapar-se amb els àudios d'estacions properes en el recorregut. Cal preveure que tant el sistema d'àudio com els sensors no quedin afectats pels efectes de la climatologia (pluges, humitats, insolació,...). Si per raons tècniques es desaconsella la instal·lació dels sensors, com a alternativa, els àudios s'activarien manualment, mitjançant un sistema de botoneres.

El lloc d'instal·lació de les estacions anirà en funció dels espais on cal que s'expliquin els continguts, depenent en bona mesura de la possibilitat d'instal·lar arquetes on escaigui, així com la xarxa de cablejat interior necessària per a fer funcionar les estacions a partir dels punts d'alimentació elèctrica disponibles tant a l'interior com a l'exterior del recinte.

El sistema APP busca oferir informació extra a la del sistema ATI, mitjançant textos ampliats, **locucions** (píndoles informatives d'arqueòlegs, curiositats,...) i sobretot, mostrar **imatge gràfica** complementària relacionada amb les estacions, com ara dibuixos, recreacions en 3D fixes o bé aixecar estructures amb realitat augmentada, com ara el palau gòtic, a partir del que es veu ara (restes excavades a roca) amb una interpretació reconstruïda digitalment.

L'app hauria de comptar amb un mapa per tal de situar les vint estacions: les deu interiors i les deu exteriors.

ESTACIONS EXTERIORS

E.1. Els Orígens de la Fortalesa

PLACA	Prop de l'any 1000, Calafell era un petit lloc fortificat depenent dels vescomtes de Barcelona. Feia poques dècades que havia deixat d'estar sota el domini del califa de Còrdova. Sovint aquestes terres foren objecte de disputes perquè eren riques gràcies als aiguamolls i a la plana fèrtil que envolta el turó fortificat. Pels estratègies del Califat cordovès, aquest lloc era la "frontera superior". El lloc es deia (Qal'at), que volia dir "castell", amb la desinència "ell" que era un diminutiu. És a dir, "Castell petit". Dibuix paisatge aiguamolls
ÀUDIO	Pels soldats del Califa, aquest havia estat un punt fort. Però ara estava en mans de la gent que venia de Barcelona; per això hi van construir una esglésiola en una punta del turó dedicada a la Santa Creu, igual que la Seu o Catedral de Barcelona. Tot el turó el deurien fortificar i davant dels aiguamolls i el mar hi van aixecar segurament una torre. Tot ho feien de fusta, com era tradició entre els guerrers carolingis. Per aquest motiu, sols en coneixem els forats fets a la roca per clavar els pals de les palissades –i és clar- les sitges per guardar el gra i la cisterna per guardar l'aigua, fonamental en un lloc fortificat.
APP	<u>Un castell d'origen islàmic</u> El topònim "Calafell" és d'origen àrab i vol dir "Castell petit"; segurament era un dels punts de vigia o defensa de les terres del califat de Còrdova durant gran part del segle X. Les sitges gratades a la roca, abans d'ésser emprades com a reserva senyorial, podien haver servit per abastiment dels exercits califals del , Tagr-al-ulà o "frontera superior". Dibuix d'un mapa del territori vers any 1000

E.2. La Porta del Cel

PLACA	Des del primer quart del segle XI, a un dels extrems del turó hi havia una església; era d'estil romànic, llombard, d'una sola nau, amb una coberta de fusta que, amb els anys, va ser canviada per la volta de canó. Dibuix església s.XI amb personatges
ÀUDIO	L'església era una construcció feta amb pedra, lligada amb morter de calç; estava totalment pintada per dins, amb colors vius i escenes que ens recorden les que també hi havia a Olèrdola, a l'església del Sant Sepulcre. Envoltant l'església hi havia el cementiri, amb tombes gratades a la roca i cobertes amb lloses. Des de feia més d'un segle, els calafellencs eren enterrats al costat de l'església...i és que el temple de Déu era la <i>porta caeli</i> , és a dir, la "porta al cel".
APP	<u>La necròpolis antropomorfa</u> A tocar dels murs de l'església romànica i fins a la part baixa del rocam, hi ha tombes amb forma humana gratades a la roca. Corresponen a enterraments medievals, efectuats entre el segle X i el segle XIII. Sepultar el cos prop d'un temple era creença comú que ajudava a la salvació eterna. Fotografia / Dibuix tombes antropomorfes d'Olèrdola

E.3 El Kastrum

PLACA	A l'extrem oposat de l'Església hi havia el Kastrum; era el recinte més fort; estava envoltat d'un fort mur de troncs, que protegia la cisterna i un gran grup de sitges on es guardava el cereal, les valuoses reserves alimentàries de la guarnició. Dibuix fortificació de troncs
ÀUDIO	Les armes més freqüents eren les fones, arcs, llances i espases de ferro. De fet, el ferro junt amb els cavalls,

	eren uns elements molt escassos, que no tenien els camperols...
APP	<u>El cereal es conserva fins a un segle sota terra!</u> El cereal, segons els autors llatins, es conserva més d'un segle si està dins d'unes sitges com aquestes, ben tapades. La tradició de guardar el cereal en pous o sitges a la roca o a la terra era molt antiga i a Calafell es remunta als ibers. Aquestes sitges, que poden datar del segle X, tenien capacitat d'emmagatzemar uns 2000 litres de cereal cadascuna. Foto de sitja interior i dibuix de secció amb personatges.

E.4 El primer calafellenc del que en sabem el nom es deia Bonhome

PLACA	Les primeres construccions de fusta amb murs de fang i palla –no més d'una dotzena- estaven a la part alta del turó, protegides per palissades; eren cabanes, que tenien a sota sitges per guardar el cereal. Dibuix de cabanes a la part alta
ÀUDIO	Eren camperols dels que no en sabem gran cosa; els documents escrits n'esmenten algun, com Govàn, a qui el seu pare, Guitar, va deixar a l'any 1054 "una casa, truja i uns quants porquets que té a Calafell" que els guardava un pagès que es deia Bonusomo, és a dir, Bonhome. Bonusomo era, segurament, un "aprisador", és a dir, un dels primers ocupants, que al cap de 30 anys de conrear les terres vacants o abandonades, passaven a ser seves. En aquells anys, doncs, Calafell era un <i>kastrum</i>, una fortificació subsidiària del castell de Castellet, a prop del Foix, l'antiga frontera que separava els dos móns.
APP	<u>Obligats a plantar cereals!</u> Els habitants de Calafell des del segle XI vivien sobretot de l'explotació lliure dels estanys que hi havia prop del mar; l'abundància de peixos i d'aus dels marenys i la cria de porcs els permetia dedicar poc esforç a conreus com els cereals. Però els senyors del castell, van prohibir la cacera i la pesca per obligar-los a plantar cereal, ja que aquest es podia conservar a l'interior de les sitges excavades a la roca i servia de tribut. Dibuix escena agrícola.

E.5. L'Expulsió dels Camperols i la Construcció d'una Fortalesa de Pedra

PLACA	A meitat del segle XIII, vers el 1260, l'aspecte d'aquest turó havia canviat molt. De fet, el <i>kastrum</i> fet de troncs ara s'havia convertit en un autèntic castell, mentre que la petita església ara ja era una església amb dues naus i un absis subsidiari, encastellada totalment i envoltada de merlets. Dibuix evolució castell s.XII
ÀUDIO	Els habitants del lloc havien estat foragitats i ara començava a créixer un poble al peu del castell... Alguns carrers ja es deuen intuir, com el Major o el de les Penyes. Què havia passat amb aquelles primeres famílies pioneres? On eren?
APP	<u>La fugida dels calafellencs del Castell</u> Des del segle X, els calafellencs vivien en cabanes a la part superior de la roca del castell, entre l'església romànica i la torre fortificada de l'altre extrem. Al segle XII, assegurada la frontera amb els musulmans, aquestes terres van adquirir molt més valor i l'aristocràcia feudal, de forma violenta els va expulsar de la part superior, la va encastellar i els va obligar a viure a sota la roca. Dibuix de l'expulsió dels camperols

E.6 Un Castell per al Senyor!

TEXT PLACA	Un fossat separava el recinte del castell de la resta de la muntanya. Dins hi havia la torre i els patis, junt amb una gran cisterna feta amb volta de canó. Dibuix recreació amb senyor
ÀUDIO	L'aristocràcia comtal després de llargs plets i conflictes amb el poderós abat del monestir de Sant Cugat del Vallès, dirimits mitjançant "judicis de Déu per albats", finalment va controlar el territori. Va prohibir la pesca i la cacera als aiguamolls perquè d'aquesta manera, els habitants es veiessin forçats a conrear cereals, que era la base dels seus tributs a la noblesa i al clergat.
TEXT APP	<u>El sitjar del Senyor</u> Restes del camp de sitges senyorial que ocupava una bona part del turó del Castell des d'època medieval i

	que va ser utilitzat segurament fins a meitat del segle XVII. Al segle XVI d'aquest indret en deien "El sitjar del Senyor". Foto zenital del sitjar
--	--

E.7 L'església s'encastella

PLACA	A l'altre costat del turó, l'església havia crescut per allotjar a una població cada vegada més nombrosa. Ara hi havia al damunt una rectoria que semblava una casa forta. Dibuix de l'església i rectoria
ÀUDIO	Als llibres de visites pastorals, es diu que hi havia un Hospital per a pobres, encara que el bisbe va imposar penes canòniques a algun rector, com per exemple a mossèn Bernard Rosanes perquè s'havia quedat diners per a ell.
APP	Als llibres de visites pastorals, es diu que hi havia un Hospital per a pobres, encara que el bisbe va imposar penes canòniques a algun rector, com per exemple a mossèn Bernard Rosanes perquè s'havia quedat diners per a ell i també a un altre rector, mossèn Ferrer Bassa, que vivia en concubinat i fins i tot tenia fills de la seva amistançada. Dibuix d'un hospital de pobres

E.8 El Castell en l'època de les pestes

PLACA	Les darreres ràtzies musulmanes van ser vers el 1102 i el 1108. Des d'aleshores, molts castells es van reforçar. Durant aquest segle XII i fins el XIV, la població va anar creixent fins que va arribar l'època de la pesta negra. Dibuix de ràtzies.
ÀUDIO	Les grans mortaldats epidèmiques van començar el 1348 a Catalunya, però es van anar repetint el 1350, el 1362, el 1371, el 1375, el 1396, el 1410... A Calafell a l'any 1358 hi havia 44 "focs", és a dir 44 cases

	habitades; el 1371 sols en quedaven 18 i el 1376 havia davallat a 14. Va ser durant aquesta època que va sorgir el culte a una "Marededeu trobada", la Marededéu de la Cova, que ha esdevingut patrona de la població.
APP	<u>La "Cova que hi ha a Calafell"</u> Una de les primeres notícies escrites que hi ha de Calafell és de finals del segle X; en una delimitació de territoris s'esmenta "la cova que hi ha a Calafell"; la tradició diu que aquesta cova era al castell, on avui hi ha la cripta de l'església romànica, sota l'absis on es venerava la "Marededeu de la Cova", una imatge medieval, probablement del segle XII o XIII. Imatge text "Spelunca" ampliada

E.9 La imatge del poble al segle XVI: Els carrers

PLACA	El carrer que anava "de la plaça a l'Església" (segurament el que més tard és va dir "Carrer Major"), "el que va al Forn del Comú", "el camí de la Muralla", "el carrer de la Bassa", "el Carreró", "El carrer que no passa" són alguns dels noms de carrer que trobem al Calafell del s. XVI. Dibuix recreació carrers medievals
ÀUDIO	Hi havia un carrer que era el que anava "de la plaça a l'església" i que segurament és el que després es va dir "Carrer Major"; en aquest carrer hi havia "el Trull on es fa l'oli del Senyor"; un altre carrer que en diuen "el que va al Forn del Comú"; aquest carrer anava a parar al "Sitjar del Senyor", sens dubte el gran camp de sitges que tenim davant; hi havia un carrer que envoltava la muralla del castell i en deien "el camí de la Muralla"; creiem que aquest carrer era en part el que després es va dir "Carrer de l'Aire", que veiem aquí mateix; d'un altre carrer en deien "el carrer de la Bassa", que enllaçava amb el "camí" del Vendrell, es tractava segurament d'una bassa comunal; hi havia també un carrer que deuria ser molt estret i en deien "el Carreró", que conduïa a les Oliades, on hi havia els Trulls i el molí d'oli que en deien del Llagostera, prop de l'"Antic Hospital", segurament fora ja del petit nucli de cases. També hi havia una presó, prop del camí de L'Arboç i un carrer que en deien "El carrer que no passa". Hi ha un altre carrer que passava pel Camp del Xiprer, propietat directa del senyor, i d'on sortia el "camí de Mar" i "el camí que va a

	Tarragona”.
APP	<u>El carrer de l’Aire, un carrer molt antic</u> Aquest carrer circumval·lava el nucli fortificat i és un dels més antics del poble. L’origen del Calafell actual el trobem en un nucli de cases que envolten l’antic castell medieval. Dibuix carro passant per roderes C/ de l’Aire

E.10 Una Qal’at a la ruta d’Almansur...

PLACA	A meitat del segle X, el califat de Còrdova mantenia encara un domini molt precari damunt Tarrakuna (Tarragona). El terme actual de Calafell podria ser un qal’at del limes andalusí. Dibuix recreació tropes califals
ÀUDIO	L’any 985, el visir de Còrdova, Al-Mansur, va emprendre una violenta campanya militar contra el comte de Barcelona Borrell II, que va ser derrotat i Barcelona va ser saquejada. La crònica d’Ibn Al Halib diu que el militar cordovès va dedicar-se a acaparar aliments per emprendre l’algarada contra Barcelona (...) i va exclamar “Tinc més gra que Josep, l’amo dels graner d’Egipte”. Els graners eren reserves d’aliments per l’exèrcit andalusí que des del sud avançava vers Barcelona, amb vaixells que seguien la costa fent una navegació de cabotatge. Calafell podria haver estat un dels darrers punts d’abastament, abans de penetrar en els terres del comtat de Barcelona. La troballa aquí de mig centenar de sitges d’uns dos mil litres de capacitat cada una ha fet pensar que, originàriament, van complir aquesta funció, encara que posteriorment, amb la feudalització del territori van constituir el “sitjar del senyor”.
APP	<u>Reserves de gra per l’exèrcit d’Al-Mansur</u> Hi ha la hipòtesi que aquest conjunt de sitges, abans de ser la reserva senyorial, va ser un dels molts dipòsits que l’exèrcit andalusí d’Al-Mansur tenia a la costa per abastir a les tropes que feien algarades contra els comtats catalans. Locució ràtzies Almansur a càrrec d’expert

Ajuntament de Calafell

ESTACIONS INTERIORS

I.1. El nou recinte fortificat

PLACA	Al segle XIII les tècniques de fer la guerra havien canviat molt i amb elles el Castell. Dibuix de soldats amb armament a les espitlleres
ÀUDIO	Quan l'aristocràcia feudal van haver expulsat als camperols de forma violenta, cremant les seves cabanes i obligant-los a viure al peu del castell, es van construir murs de pedra i calç ben sòlids, amb espitlleres. Era el temps de les cotes de malla, dels elms de metall, els trabuquets i les poderoses ballestes... l'arqueologia en dóna fe!
APP	<u>La reforma del Castell del s.XIII</u> Al llarg del segle XIII els murs i palissades de fusta van donar pas a una construcció sòlida de pedra amb sageteres, tot pensat per una nova estratègia defensiva. Dibuix de reformes als murs

I.2. El Castell dels Palou al segle XV

PLACA	A les darreries del segle XIV, l'any 1376, i des de feia moltes dècades, eren senyors del castell de Calafell els Castellbisbal, però es van haver de vendre les jurisdiccions (és a dir, els drets) i el castell va passar a mans de la Corona reial. Dibuix del castell al s.XV amb església fortificada
ÀUDIO	Pertànyer a la Corona era el millor que podia passar als homes i dones de Calafell, però la crisi que va dominar el segle i la guerra que el rei Pere el Cerimoniós va haver de mantenir amb Pere el Cruel de Castella van exhaurir les arques reials i l'infant Joan –futur Joan I- va vendre el castell i les jurisdiccions a la família noble dels Palou, que van començar a fer grans reformes, unificant en un sol recinte murallat les dues zones; ara l'església formava part del castell del senyor.
APP	<u>El castell va canviar sovint de mans al segle XIV</u>

	Les crisis de la baixa edat mitjana van ser un dels motius perquè els antics castell canviessin de propietari; la Corona d'Aragó, endeutada per les guerres, va vendre moltes possessions als nobles i entre aquestes hi havia aquest castell. Dibuix / imatge de Joan I
--	---

I.3. El Castell en les Guerres Civils catalanes del segle XV.

PLACA	La Guerra Civil catalana del segle XV va empobrir el país, i va ser la causa que molts castells es tornessin a fortificar novament. Aquest va ser el cas del de Calafell que deuria reforçar el seu sistema defensiu, amb més espitlleres per colobrines i altres armes de foc, i amb murs de contrafort i noves espitlleres. Dibuix Guerra Civil catalana
ÀUDIO	En la Guerra Civil catalana del segle XV, els Palou, senyors del Castell, es van arrengrer amb el comte d'Urgell enfront de la nova dinastia dels Trastàmars. El castell deuria ser reforçat i d'aquesta època és la construcció d'una presó, datada el 1420. Però anys més tard les coses deuien canviar ja que el 25 de juny de 1460 en una lletra adreçada a la Diputació del General, el batlle del castell de L'Arboç s'exclamava dient: " <i>Com saben vostres savieses, la dita vila de L'Arboç e d'altres estan per raó dels actes que avui són en Catalunya en gran perplex per ço com esperam avui o demà que males gents entrin amb gran temor de dos castells quins estan a l'encontre, no molt lluny lo un dels quals es Castellet e l'altre lo castell de Calafell, des del qual nos talaïen fortament</i>". A més, els arbocencs tenen por que el castell de Calafell, " <i>per mar o per terra no metan gents dins los dits castells e que qualche hora o jorn o hora de nit, no venguen amb armada e volta volut nos barreger</i>". El castell de Calafell a meitat del segle XV estava fortament armat i amenaçava les viles addictes a la Generalitat.
APP	<u>El castell es prepara per a les armes de foc</u> Durant el segle XV les armes de foc van anar canviant la guerra i amb ella les fortificacions. Dibuix escena de soldat amb colobrina

I.4. La primera campana, per la pau i per la guerra

PLACA	L'any 1462, un mestre fonedor que, com tots, tan aviat feia bombardes com feia campanes, va fondre una campana pel castell de Calafell: el "mestre courer" era en Bartomeu Ferran. Dibuix escena fundició campana / campaner fent-la sonar
ÀUDIO	La campana no sols era un instrument al servei de l'església sinó de tota la comunitat; servia per comunicar perills, presència de flotes pirates o corsàries i, sobretot, saltejadors i exèrcits.
APP	<u>Espadanya medieval</u> Situada damunt les voltes romàniques aquesta obra allotjava dues campanes, emprades per als oficis religiosos i com a sistema de senyals i comunicació entre els veïns. Locució: procedència de les campanes actuals?

I.5. El Castell de Calafell i els conflictes socials del segle XV

PLACA	Al segle XV es registren un seguit de conflictes socials entre els pagesos de Calafell i els seus senyors, els Palou. Es tractava d'un conflicte clàssic, emmarcat dins de les revoltes dels pagesos de remença contra els senyors. Calafell va ser un focus remença i per aquest motiu no és estrany que en el castell hi hagués una presó. Dibuix de la presó
ÀUDIO	El conflicte es va resoldre mitjançant una sentència arbitral de la Corona, signada a Vilafranca del Penedès, el 1486. Malgrat aquesta sentència, els homes de Calafell van voler redimir-se del jou senyorial i van aconseguir lliurar-se'n el 1493, formant així el primer Ajuntament, lliure dels senyors.
APP	<u>Els baixos d'un palau gòtic</u> Les reformes portades a terme pels Palou van consistir, entre altres coses, en dotar el castell d'un palau. D'aquest edifici s'han trobat molts elements decoratius, com capitells, escuts de la família Palou, columnes,

	vaixella, atuells del parament de la llar, etc. Hipòtesi reconstructiva del Palau amb realitat augmentada
--	---

I.6. Un sistema defensiu que va esdevenir inútil

PLACA	Des del 1381 els calafellencs “no estaven obligats a reparar els terrats ni la torre del castell”, ja que en dit any van arribar a un acord amb el senyor Bernardí de Castellbisbal perquè a canvi de pagar-li l'enorme quantitat de 8000 sous barcelonins, no haguessin de treballar en la fortalesa. Dibuix del castell al segle XIV
ÀUDIO	Des d'aleshores els murs del castell els havien de fer reparar els senyors; al segle XV, el sistema de defenses va anar quedant obsolet, ja que amb armes de foc poc servien el tipus de muralla existents. Així va començar una lenta però inexorable decadència.
APP	<u>Les torres i terrats del Castell</u> En el segle XIV el Castell estava format per l'església i el palau gòtic amb finestrals mirant al mar. La resta eren terrats. Locució sobre troballes al palau (ceràmiques, capitells...)

I.7. Contra tempestes i bruixes

PLACA	El segle XVI i XVII, la fortalesa va anar perdent la funció militar; la noblesa n'era absent i sols cobrava els impostos del delme, que ja no emmagatzemava al castell sinó en un casal del carrer Major. El fet que a Calafell es construís un comunidor, vol dir que era lloc de bruixes. El castell va esdevenir doncs, poc a poc, un recinte en mans dels capellans, encara que el seus senyors nominals en tenien la titularitat. Escena al comunidor
ÀUDIO	El successius capellans, davant el creixement de la població anaven demanant permís per enterrar morts,

	també es va construir un comunidor per conjurar tempestes –el terror de la pagesia- bruixes i mals esperits.
APP	<u>El comunidor, un edifici molt particular</u> Al segle XVI, derivat dels decrets del Concili de Trento es va construir aquest petit edifici, dedicat a conjurar tempestes i també bruixes i mals esperits. És un dels pocs edificis d'aquesta tipologia que es conserven al nostre país. Fotografia antiga del comunidor / altres exemples de comunidors

I.8. De castell a cementiri

PLACA	El 1649, durant la Guerra dels Segadors, Calafell va quedar en la línia de foc; el poble va ser saquejat; no es va lliurar ni el rector, i el castell, que ja era un cementiri i una església, va ser enderrocat pels espanyols, com va escriure el capellà. Escena destrucció muralla
ÀUDIO	Des d'aleshores va esdevenir una ruïna al mig del poble. Al llarg dels segles XVIII i fins al 1937, l'espai va estar destinat a cementiri, enmig d'un gran abandonament. Fins avui que ha estat recuperat per a l'oci i la cultura.
APP	<u>L'enderroc del castell</u> El castell va ser enderrocat per les tropes del rei Felip IV d'Espanya durant la Guerra dels Segadors, a meitat del segle XVII. Imatge del cementiri des de l'Església

I.9. La darrera batalla del castell

PLACA	Dos dies després de la Pàsqua de 1808, Calafell va ser atacat per una columna de l'exèrcit napoleònic; la gent es va defensar des del castell durant dues hores, fins que els francesos es van deturar. Recreació de l'atac / setge napoleònic
-------	---

ÀUDIO	Va ser la darrera batalla. L'església del castell ja havia estat substituïda per la nova església parroquial, encara que no tenia el campanar.
APP	<u>El castell a la Guerra del Francès</u> Durant aquest conflicte, el 8 de juny de 1808 hi va haver el darrer fet d'armes del castell, quan va allotjar miquelets que s'hi van refugiar després d'haver atacat a una columna militar napoleònica al Vendrell. Durant unes hores l'exèrcit francès el va assetjar, però no el va rendir. Imatge de miquelet

I.10. El castell a l'antiguitat

PLACA	Les excavacions arqueològiques dutes a terme al castell de la Santa Creu no van proporcionar restes constructives d'època ibero-romana, però sí molts indicis ceràmics que indiquen que era un lloc freqüentat. Ibers al turó
ÀUDIO	El que sí sabem amb seguretat és que tota la plana al·luvial dels voltants estava plena de petits assentament ibèrics, dels quals el de l'Argilera és un dels més ben coneguts. Es tractava d'una granja que ja funcionava al llarg del segle IV a.C i on s'hi va viure fins a començaments de la romanització. Disposava d'un grup de sitges, gratades a les argiles, per guardar el cereal
APP	<u>Les granges ibèriques del costat del Castell</u> El territori que envolta el castell, entre els segles V i II aC, estava ocupat per petites granges ibèriques. Una d'elles estava situada a l'indret de l'Argilera, a pocs centenars de metres del castell. Imatge d'excavacions a l'Argilera

2.2 *Atrezzo exterior*

Per tal d'aportar millores al concepte d'*open air museum*, es preveu la implementació d'elements d'atrezzo per "vestir" més el recinte intramurs i dotar-lo de més atractiu de cara a l'experiència de l'usuari i a la difusió del coneixement.

L'acció preveu la instal·lació d'elements com **rèpliques d'objectes** (maquetes, armes,...) que el visitant pugui tocar, **banderoles i figures realistes de fibra de vidre blanca a escala real**, que representin personatges d'època medieval i moderna, amb cartel·les breument descriptives en quatre idiomes (per exemple: "*Home noble, s.XVI*").

LES FIGURES

Realització i instal·lació de **figures realistes** de fibra de vidre blanca a escala real, d'acord als models proposats pel contractant.

1. Guàrdia de nit
2. Noia jove
3. Conjunt de 3 figures refugiant-se a la Cisterna (interior Cisterna)
4. Bressol amb dona filant
5. Cavaller s.XIV-XV
6. Camperol s.XIV
7. Soldat d'infanteria
8. Ballester

9. Cavaller s.XI
10. 2 Dames nobles s.XV
11. Noble s.XIV-XV
12. Escena d'Higiene

Les figures han d'anar acompanyades de cartel·les interpretatives en quatre idiomes. A nivell general, totes les cartel·les de la producció museogràfica han d'incorporar textos amb un cos de lletra fàcilment llegible.

ESTRUCTURA AMB RÈPLIQUES D'ARMES

Estructura metàl·lica on s'exposaran rèpliques de diferents armes medievals lligades amb cadenes de seguretat per evitar usos inadequats o robatoris del material. L'objectiu és que el visitant pugui tocar i agafar les rèpliques. La ubicació de les armes estaria a la part sudoest del recinte.

- 2 ballestes
- 2 armadures (pectoral)
- 2 elms (s XIV)
- 2 llances
- 2 espases
- 2 colobrines de mà o espingardes
- 1 *morgernstern* (*mangual*)
- 1 bagul
- El conjunt va acompanyat amb panell informatiu específic.

BOMBARDA I PROJECTILS

A la part sudoest, a tocar de la muralla, s'instal·larà a una de les espitlleres una rèplica metàl·lica d'una **bombarda** amb boles de canó a prop, de diferent calibre apilades i soldades, i textos per a interpretació.

El conjunt va acompanyat amb panell informatiu específic.

BANDEROLES

Al llarg del perímetre del recinte, a les muralles, s'instal·larà un **sistema per a muntatge ocasional** (esdeveniments especials) de 10 banderoles extraïbles, d'inspiració medieval i decorades amb l'escut d'armes de la casa Palou i l'escut de Calafell alternativament (5 banderoles de cada disseny) en diferents colors de fons.

MAQUETES

A la zona d'accés al recinte s'instal·laran, al descobert, dues maquetes metàl·liques del castell per a veure l'evolució de la fortificació en època medieval. Una primera maqueta mostraria **una representació del castell al segle XI i l'altra, una del segle XV**.

2.3 Elements complementaris: recepció i cisterna

RECEPCIÓ

A la recepció, s'hi instal·larà una **vitrina de seguretat amb il·luminació i cartel·les** per exhibir algunes peces originals de les diferents campanyes d'excavacions o reproduccions de documents interessants sobre el castell.

CISTERNA

Es proposa la reproducció d'un **àudio** amb veus d'actors interpretant un diàleg, en català, so ambient i reproducció del cant del Goig de la Maredeu de la Cova. L'àudio es reproduïx manualment, activant un comandament o botonera. Un breu text parla sobre la cisterna i les seves funcions, primer com a obra per a obtenció d'aigua al castell, segon com a amagatall davant les incursions de pirateria a la costa. El text sí cal que estigui en quatre idiomes (català, castellà, anglès i francès).

Esquema:

- Soroll de gent que corre, crits,...
- Diàleg:
 - o *Amagueu-vos tots aquí! No tingueu por que el Cap de Guerra ja ho sap! Han arribat de matinada; són tres fustes que sembla venen d'Alger! No estaran gaire estona! Ara estan als estanys de mar, al Mas de la Mel...Sort que ara no hi viu ningú a les barraques. Volen fer mal! I volen prendre captius, nens i noies joves, però no en trobaran cap ja que tots estem aquí. No tingueu pas por que no ens poden trobar.*
 - o *Sí, però la darrera vegada es van emportar al noi de..."*
 - o *Però ara no és el cas! Hi ha soldats que porta el Cap de Guerra! Cantem a la Maredeu de la Cova! Ella sempre ens ha protegit i ho tornarà a fer...I després a callar tothom per si s'apropen al castell"*
- Inici del Cant del Goig

2.4. Reformulació dels plafons i tòtems existents

A fi de mantenir coherència de relat i d'estètica amb els mòduls de sistema ATI, creiem convenient **reformular els plafons de l'interior del recinte, així com els tòtems de l'exterior**. Pels plafons informatius de l'interior es proposa mantenir les peanes (estructura) i substituir la informació per il·lustracions realistes amb escenes que facin referència a elements del castell (comunidor, església, cementiri, palau, evolució arquitectònica, Guerra dels Segadors, Guerra del Francès, capbreu,...) i/o fotografies antigues del monument que puguin aportar valor afegit. Aquestes imatges, aniran acompanyades d'alguna frase que les contextualitzi. Els plafons petits, que formaven part del mapa de l'app antiga, seran retirats.

Pel que fa als tòtems, proposem un reaprofitament del material del 2014, conservant les estructures d'acer corten, però introduint un nou ús en relació als continguts renovats com a part de la proposta de millora. Aquest nou ús consistiria en fer servir els tòtems com a elements informatius **d'un projecte d'itinerari de 10 punts destacant llocs d'interès patrimonial del barri antic**. Alguns dels tòtems mantindrien la ubicació actual i d'altres s'haurien d'instal·lar a l'emplaçament dels llocs proposats. El contingut de la informació seria bàsicament imatges (il·lustracions, fotografies antigues,...) amb textos explicatius curts en diferents idiomes.

El material emprat per a impressió de plafons i tòtems, caldrà que sigui de qualitat suficient per a resistir l'efecte de l'exposició solar i les pluges, així com que sigui fàcil de netejar davant eventuais accions vandàliques. Els textos interpretatius, preferiblement gravats en plaques d'acer. Als annexos s'adjunta proposta d'itinerari i mapa de localitzacions.

De cara a la promoció de l'itinerari, es dissenyarà un díptic en 5 idiomes (català, castellà, anglès, francès i rus) que inclourà un mapa il·lustrat del barri amb il·lustracions dels 10 punts i amb breus textos informatius.

ANNEXOS

Annex I. *Atrezzo* intramurs

Annex II. Espais de l'Audiovisual Dinàmic

Annex III. Ubicació estacions ATI intramurs

Annex IV. Ubicació estacions ATI extramurs

Annex V. Proposta d'estacions informatives

Annex VI. Proposta d'itinerari